

Az előcsatlakozási támogatási eszköz a tagjelölt országok fejlődésének szolgálatában

Ahogy az európai bővítés tovább folytatódik, a tagjelölt országoknak nyújtott segítség is egyre kifinomultabbá válik. Cikkünkben azt fogjuk megvizsgálni, hogy az eredeti előcsatlakozási segítségnyújtás hogyan egészült ki új dimenziókkal.

Horvátország, a többi tagjelölt országhoz hasonlóan, környezetvédelmi projektekre is használhatja az uniós támogatásokat.

A tagjelölt országoknak előcsatlakozási finanszírozás formájában nyújtott támogatás 2007. január 1-jétől magasabb fokozatba kapcsolt: ekkor ugyanis az összes témába vágó uniós programot és finanszírozási kezdeményezést egyetlen egységes intézkedés váltott fel: az előcsatlakozási támogatási eszköz (IPA).¹ A korábban a PHARE, a PHARE CBC, az ISPA, a SAPARD és a CARDS keretében futó programok, valamint a Törökország számára létrehozott pénzügyi eszköz fontos eredményeket mutattak fel, de az összevonás minden érintett fél számára megkönnyítette a programok irányítását és a kezdeményezések egymással történő összehangolását. Ezen túlmenően az IPA a nemzeti hatóságokat sokkal szorosabban és nagyobb felelősségi körrel vonja be a stratégiai tervezésbe és programozásba. Az IPA keretein belül számos új

koncepció is érvényesül: például a több évre szóló programozás, a stratégiai tervezés, vagy a regionális hatóságok és helyi szervek önirányítási képességének növelése. Az új, szélesebb keretek sokkal nagyobb mozgásteret biztosítanak a tagjelölt országok számára saját gazdaságuk és intézményeik fejlesztéséhez, és ezáltal vállalkozóik és közigazgatási dolgozóik képességeinek javításához.

Toljuk ki még jobban a határokat

Az előcsatlakozási támogatás azelőtt az intézményfejlesztésre és a közösségi politikák legfontosabb területein végrehajtott beruházásokra összpontosított. A beruházások az előcsatlakozási strukturális politikák eszközén, vagyis az ISPA-n keresztül valósultak meg.

(1) Az előcsatlakozási támogatás jogalapja a 2006. július 17-i 1085/2006 tanácsi rendelet. A végrehajtás részletes szabályait a 2007. június 12-i 718/2007 bizottsági rendelet tartalmazza.

Az ISPA projektközpontú eszköz volt, és főleg a transeurópai hálózatok, illetve a környezetvédelem terén megvalósuló beruházásokra fókuszált. Az IPA azonban átlépett a hagyományos kereteken, és az infrastrukturális beruházásokat a versenyképességet, az innovációt és a munkahelyteremtést ösztönző intézkedésekkel kombinálta.

Az IPA öt alkotóeleme

A finanszírozás a következő öt célirányos támogatási alkotóelemen keresztül történik: I. átmeneti támogatás és intézményfejlesztés; II. határokon átnyúló együttműködés; III. regionális fejlesztés (közlekedés, környezetvédelem és gazdasági fejlesztés); IV. humán erőforrás-fejlesztés (a humántőke megerősítése és küzdelem a kirekesztés ellen); V. vidékfejlesztés (vidékfejlesztés típusú intézkedések).

Az I. és II. alkotóelem minden nyugat-balkáni kedvezményezett ország és Törökország előtt is nyitva áll. A III., IV. és V. alkotóelem csak a tagjelölt országok számára nyújt segítséget (konkrétan a Horvát Köztársaságnak, a Török Köztársaságnak és Macedónia Volt Jugoszláv Köztársaságnak). A támogatási alkotóelemek pontosan követik a strukturális, kohéziós és vidékfejlesztési alapok irányítási és programozási alapelveit. Az IPA ezáltal lehetővé teszi a kedvezményezett országok számára, hogy már egy igen korai stádiumban betekintést nyerjenek az említett közösségi kohéziós politikai eszközök irányításába. Így első kézből szerezhetnek tapasztalatokat arról, hogyan kell az ilyen programokat levezetni, és mire jogosultak lesznek a strukturális, kohéziós és vidékfejlesztési alapok támogatásaira, már képesek lesznek befogadni azokat.

A tagjelölt országok most először kaphatnak finanszírozást olyan jellegű tevékenységekre, amelyek az uniós tagállamokban és régiókban a kohéziós politikai eszközök keretein belül támogatást élveznek. A Regionális Politikai Főigazgatóság és a Foglalkoztatási Főigazgatóság kezelésében lévő IPA alapok jelentős részét lisszaboni típusú kiadásokra fordítják (országtól függően durván a program teljes ráfordításainak 15–20%-át).

Jó példa erre a törökországi regionális versenyképességi operatív program, amelyen belül a finanszírozás legnagyobb részét lisszaboni típusú programokra fordítják (a program teljes költségvetése 2007 és 2009 között 187 millió eurót tesz ki, ennek 75%-a a közösségi hozzájárulás). A program keretén belül olyan projekteket fognak finanszírozni, melyek célja az ipari infrastruktúra megteremtése és modernizálása, a finanszírozási lehetőségek javítása, a kutatás-fejlesztésből származó eredmények hatékonyabb felhasználása, az innováció és a technológiai fejlesztése, a keresletközpontú tanácsadás és a hálózatépítés.

Már látszanak az IPA eredményei

Ez idáig az IPA talán legmeggyőzőbb eredményeit az operatív programok kidolgozása során érte el. Míg – a tagállamok által kidolgozott nemzeti stratégiai referenciakeretekhez hasonló – stratégiai koherenciakereteket a központi kormányzati hatóságok vezetésével alakították ki, addig a programokat az illetékes szakminisztériumok tervezték meg. A tervezés során rendszeresen kikérték a regionális hatóságok, az érintettek és a civil társadalom képviselőinek véleményét is. Ezekkel az alapvető programozási feladatokkal párhuzamosan az IPA

IPA

◻ Potenciális tagjelölt országok

◼ Tagjelölt országok

azt is lehetővé tette, hogy a nemzeti testületek a pénzügyi irányítás és ellenőrzés területén is jártasságot szerezzenek.

Ez alatt a viszonylag rövid időszak alatt (a programok előkészítése és a tárgyalások kevesebb mint egy évig tartottak) megállapodás született arról, hogy milyen alapvető előfeltételeknek és alapelveknek kell teljesülniük a sikeres végrehajtáshoz. Például, hogy a résztvevők magukénak érezzék a programot, hogy a segítségnyújtás a kulcsfontosságú ágazatokra és a hátrányos helyzetű régiókra összpontosuljon, a programok más forrásokból is részesüljenek támogatásban, illetve hogy ösztönözzék partnerségek kialakulását az érintettek között. Idővel az IPA keretein belül kialakuló rendszerek felbecsülhetetlen értékű eszközzé válnak, amelyek segítségével az érintettek a későbbiekben képesek lesznek az uniós kohéziós politikát, illetve annak eszközeit kezelni.

Néhány, az IPA III. alkotóeleme keretében finanszírozott projekt remekül rávilágít, milyen sokszínűek és stratégiailag mennyire fontosak ezek a projektek.

A hulladékgazdálkodás támogatása Törökországban

A „Balikesir szilárdhulladék-gazdálkodási projekt” célja a talajvíz és a természet szennyezettségének csökkentése, valamint az újrafelhasználási és az újrahasznosítási arány növelése Balikesirban és a környékbeli falvakban. Ennek érdekében az *acquis*-val és a török jogszabályokkal összhangban regionális szilárdhulladék-gazdálkodási rendszert építenek ki Balikesir, Bigadiç, İvrindi, Kepsut, Pamukçu, Susurluk és Savastepe térségében. A projekt 2035-re egy megközelítőleg 444 000 fős népesség javát szolgálja majd. A projekt teljes

becsült költsége 14 millió euróra rúg, amelyből 10 millió eurót tesz majd ki az IPA-támogatás. A projektnek 2011-re kell elkészülnie és megkezdenie működését.

Horvátországi környezetvédelmi projektek

A horvát környezetvédelmi operatív program keretein belül nagy horderejű infrastrukturális beruházások részesülnek támogatásban. Olyan új létesítmények létrehozását finanszírozzák, amelyek a vonatkozó uniós környezetvédelmi normák maradéktalan betartása mellett kezelik a szilárd hulladékok és a szennyvizet. Splitben (Lecevice) például korszerű szilárdhulladék-kezelő központok kialakítását tervezik hulladéklerakó, hulladékszállító-állomások, újrafeldolgozó- és mechanikai, valamint biológiai szennyvíztisztító telepek kiépítésével. A projekt teljes költségét 68 millió euróra becsülik. Slavonski Brod, Knin és Drnis városokban is új szennyvíztisztító telepek kialakítását, valamint a meglévő csatornahálózat korszerűsítését építették bele a programba. A projekt teljes költségét 27 millió, illetve 18 millió euróra becsülik.

A tagjelölt országoknak nyújtott beruházási támogatás csak töredéke a tagállamok számára nyújtott beruházási segítségnek², de nagy hangsúlyt fektetnek arra, hogy hosszú távon használható intézményeket és struktúrákat alakítsanak ki a keretein belül. Kulcsfontosságú tapasztalatszerzési lehetőséget tartogat az üzleti szféra vezetői, illetve a köztisztviselők számára, akik elsajátíthatják, hogyan kell a beruházási projekteket megtervezni és levezényelni, vagyis felkészülhetnek azokra az időkre, amikor majd átveszik a strukturális alapok programjainak komplett irányítását.

Az IPA forrásai az olyan nyugat-balkáni potenciális tagjelölt országoknak is a rendelkezésére állnak, mint Bosznia-Hercegovina.

(2) A jelenlegi 2007–2013-as pénzügyi keret összes IPA-ráfordítása: 11,5 milliárd euró. 2007 és 2009 között Horvátország például az IPA keretein belül lakosonként évente átlag 34 eurónyi közösségi finanszírozást kap, míg Bulgáriának lakosonként 110 euró jut a strukturális alapok programjaiból.